

NYHETER & DEBATT

Anmäl dig till konferensen
VÄXA SOM STUDENT
senast den 16 juni.

Läs mer på www.hsv.se under konferenser.

Ifrågasätt akademins självbild

Sidan 8

30 LÄNDER DELTAR I EUROSTUDENT
Sidan 5

MARIA HAMMARÉN:
– SNÄV KUNSKAP STÄLLER TILL DET
Sidan 7

Lärandeforskning borde vara strategiskt framtidsområde

Lärarna är skolans största resurs. De utvecklar och utbildar unga människor för framtida liv och yrke. Bland lärarna från skoltiden finns alltid någon som betytt något extra för vår personliga utveckling. Lärarna är de som betyder allra mest för nationens positiva utveckling av Sveriges kunskapskapital.

I alla skoldebatter skallar lovorden från människor inom politiken, fackföreningar och näringslivet. De gemensamma slutsatserna efter debatten brukar vara: höj lärarnas status och löner, höj lärarutbildningens status och kvalitet och skapa en skola för morgondagen som helst ska likna den skola som vi själva gick i.

Läraryrket är en yrkesutbildning i kretsen av andra yrkesutbildningar som ingenjör-, och ekonomutbildningar eller sociala utbildningar och vårdutbildningar, där goda yrkeskunskaper ska paras med yrkesfärdigheter och social förmåga. För en förnyelse av yrkeskunskapen är det självklart att både grundläggande forskning och tillämpad forskning bör vara en del av yrkets utveckling och status.

Ingen kan se ingenjören utan att se de tekniska landvinningar som ligger till grund för framtida ingenjörers förmåga att skapa nya produkter och ny infrastruktur. Ingen kan se läkaren utan att se de medicinska landvinningar som ligger till grund för läkarens förmåga att bota framtida sjukdomar. För dessa två yrken skedde kopplingen mellan forskning och utbildning redan under slutet på artonhundratalet, början på nittonhundratalet. Den kopplingen gjorde att dessa utbildningar tidigt blev universitetsutbildningar.

Tid för lärandeforskning

Läro- och lärutbildningen blev en akademisk yrkesutbildning 1977 utan att lärandet hade haft motsvarande vetenskapliga utveckling som inom tekniken och medicinen. Lärarnas kunskap var baserad på den kunskap som skapades inom ämnen. Forskningen på lärandet, själva yrket, var dåligt utvecklad. Men nu är tiden inne för lärandeforskningen där den vetenskapliga utvecklingen inom medicin, teknik, pedagogik och psykologi integreras.

Inom lärandeforskningen skapas nya möjligheter att förstå mekanismer för lärande och för att använda

den kunskapen för elevernas inläring. Medicinsk forskning om hjärna och teknisk forskning inom datavetenskap lägger nya grunder för lärandet. Läraryrket kommer att vara lika spännande som ingenjör- och läkaryrket som grund till såväl yrkes- som forskarkarriär. Lärandeforskningen kommer att ge lärarna ett nytt självförtroende och ökad status.

Vi måste satsa på lärandeforskning. Inte som pedagogisk forskning utan som yrkesforskning! Inte som didaktik utan som interdisciplinär forskning mellan beteendevetenskap, medicin och teknik! Forskning om lärande borde ha varit ett av regeringens förslag till strategiska framtidsområden för forskning av nationell och internationell betydelse. Inte som ett halvhjärtat förslag i en utredning om lärarutbildning som innehåller alldeles för lite visioner kring lärandet och dess betydelse för lärarna och eleverna.

Ett samlat grepp om lärarutbildningen och lärandeforskningen är nödvändigt om vi ska kunna utnyttja den resurs som Sveriges största yrkesutbildning borde vara för utbildning av lärare och för lärandeforskning. ►►

Anders Flodström
universitetskansler

NYHETER&DEBATT

Nummer 3. 2009

Redaktion

Anne-Marie Liberg, tfn +46 8 563 086 18
Åsa Kleveland, tfn +46 8 563 086 10
Fax: +46 8 563 086 00

Ansvarig utgivare Eva Fern Dahl

Form Lena Ernstson

E-postadresser till medarbetare på Högskoleverket följer principen fornamn.efternamn@hsv.se.

Högskoleverket

Luntmakargatan 13
Box 7851, SE-103 99 Stockholm
Tfn: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50

Tryckeri Åtta.45 Tryckeri AB,
Solna, april 2009

www.hsv.se

Prenumeration Anmäl intresse om prenumeration på www.hsv.se/publikationer. Prenumerationen är gratis.

NYHETER&DEBATT utkommer med åtta nummer per år. Nästa nummer kommer i slutet av maj 2009.

NYHETER&DEBATT är tryckt på miljövänligt papper.

Tipsa gärna andra om tidningen och citera den gärna – men ange källan.

Redaktionen har rätt att korta och redigera inskickade bidrag.

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Utmärkande för **kunskapssamhället** är utmaningen att förflytta oss från ett industriellt inriktat samhälle där välfärdsbygget kretsar kring produktionen av materiella produkter till ett samhälle där välfärden istället baseras på tjänster och mer kunskapsbaserade innovationer. Övergången är direkt förknippad med vår kollektiva förmåga att på en internationell arena utveckla nya affärsmodeller, rättsliga konstruktioner, ekonomisystem, kunskapsplattformar och andra ur samhällsvetenskap drivna fenomen. Hur återspeglas då denna ökade betydelse för humsamområdet i statsmakternas utbildningsanslag?

Kunskapssamhället och utbildningsanslagen

Under arbetet med 1993 års resurstilldelningsreform räknade utredningen fram vilken tilldelning som var ett minimum för att överhuvud kunna bedriva en akademisk utbildning. Det var det beloppet humsamområdet sedan fick! Och därvid har det blivit. Trots att flera utredningar genom åren pekat på problemet. Att tilldelningen därtill i reala tal minskat, att vi hela tiden tillförs nya uppgifter, att vi fått en befodringsreform som vi tvingas självfinansiera etc. innebär då rimligen att områden av avgörande betydelse för den framtida tillväxten och välfärden har lägre tilldelning än vad som krävs för att utbildning överhuvudtaget ska kunna bedrivas.

Minimibeloppet baseras på att undervisning sker i form av några föreläsningar i veckan och något seminarium. Men eftersom medeltilldelningen sätter ramar för vad som är möjligt blir det också ett normativt ställningstagande till hur undervisning ska bedrivas på humsamområdet. Normen må fungera inom vissa klassiska områden men inom de arbetsmarknadsinriktade fungerar det inte och särskilt inte inom de fält där inslag av laborationer etc. är nödvändiga för att kunna utbilda studenter till rollen som den immateriella infrastrukturu-

rens designers.

Lojalitet och ansvar

Men insikten härom finns förstas inom universiteten. Entreprenörandan, ansvaret och lojaliteten är utbredd inom lärarskrået. På många håll ser verkligheten därför annorlunda ut jämfört med statsmaktens undervisningsnorm. Nu skulle det kunna hävdas att det faktum att många infört alternativa undervisningsformer visar att det trots allt är möjligt inom ramen för nuvarande resurstilldelning. Men så är det inte; det sker på bekostnad av att lärarna går på knäna och inte hinner med andra åligganden i tjänsten. Men ni får rätta mun efter matsäcken och är inte tvingade att göra det kanske någon säger. Nej, vi har inget val. Vi befinner oss i konkurrens med andra lärosäten både nationellt och internationellt och tvingas därför ständigt arbeta med att försöka förbättra kvalitén. Ska vi dessutom utbilda användbar arbetskraft för den nya tidens krav duger inte envägskommunikation i form av katederundervisningen som huvudsaklig undervisningsform.

Men det räcker inte med bra studenter och god pedagogik för att skapa en bra utbildning. Det behövs också bra lärare. Lärare som

genom att själva bedriva forskning just kan bidra till att skapa den nya kunskap som krävs. Inom de utbildningar som har en arbetsmarknad utanför universitetet för studenterna finns det också en alternativ arbetsmarknad för lärarna. Friheten i universitetsläraryrket har gjort att rekryteringen ändå varit möjlig. Men när kraven på oss för att göra ett bra jobb långt ifrån svarar mot resurstilldelningen kommer en allt större del av arbetstiden att i praktiken vara reglerad. Och då har ett av de viktiga skälen till att kreativa personer väljer universitetsvärlden gått förlorat.

Genomför förslaget

Den Brändströmska utredningen innehåller ett förslag om en grundtilldelning som görs oberoende av ämnesområde och som i sig innebär en resursförstärkning för humsamområdet. Härutöver föreslås en (också ämnesoberoende) tilläggsättning för utbildningar med särskilt resurskrävande undervisningsmetoder. Ett genomförande av förslaget skulle radikalt ändra förutsättningarna för kreativa och framtidsavgörande men svältfödda utbildningsmiljöer. Så det är bara att genomföra det. ■

MATS GLAVÅ

Docent i arbetsrätt och prefekt vid juridiska institutionen, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet.

ULF PETRUSSON

Professor i rättsvetenskap, föreståndare för CIP och prefekt vid Institutet för innovation och entreprenörskap, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet.

Du vet väl att du kan prenumerera?

Du som är intresserad av vad Högskoleverket gör kan ta del av vår information på flera sätt. Genom att anmäla intresse på www.hsv.se/publikationer kan du skapa en egen prenumeration på nyheter inom olika ämnesområden och på nyhetsbrev.

Pia Enochsson utsågs i mars till särskild utredare för att bilda Myndigheten för yrkeshögskolan. När myndigheten inrättas den 1 juli 2009, är avsikten att Pia ska tillträda som generaldirektör – ett arbete hon ser mycket fram emot.

”Kvalificerat kunnande behövs i hela utbildningsväsendet”

– Jag hoppas få uppleva glädjen att leda och motivera medarbetare i arbetet med att bygga upp en helt ny myndighet med en högt prioriterad verksamhet. Yrkes- och hantverkskunnandet har varit försummat länge. Status och värderingar av kompetens och skicklighet har i alltför stor utsträckning riktats mot teoretiska och akademiska studier, men kvalificerat kunnande behövs i hela samhället och i hela utbildningsväsendet, säger Pia.

Alla eftergymnasiala utbildningar som inte är högskoleutbildningar samlas inom yrkeshögskolan, som Myndigheten för yrkeshögskolan ska administrera. Idag finns 750 olika utbildningar och 40 000 studerande enbart inom KY-utbildningarna, som blir en väsentlig del av de framtida yrkeshögskoleutbildningarna. Därtill kommer myndigheten bland annat att ansvara för validering, omvärldsanalyser av arbetsmarknadsbehov, kompletterande utbildningar, studiedokumentation, tillsyn och inspektion av utbildningarna samt kvalitets-säkring.

– Myndigheten behövs för att säkra samhällets behov av kvalifice-

rat yrkes- och hantverkskunnande på eftergymnasial nivå inom olika branscher. Idag ansvarar många olika aktörer och myndigheter för dessa eftergymnasiala utbildningar. Behovet av att samla alla under ett och samma ramverk är stort, liksom behovet hos studerande och utbildningsanordnare av att kunna överblicka alla utbildningar, säger Pia.

Ska motsvara arbetsmarknadens krav

Den stora utmaningen för den nya myndigheten är att utbildningarna motsvarar arbetsmarknadens behov så att de studerande får jobb eller kan starta eget efter studierna, och att utbildningskvalitén motsvarar de krav som arbetsmarknaden ställer. Därför är samarbetet med branscher och organisationer på arbetsmarknaden viktigt, menar Pia.

– En annan utmaning är självklart också att myndigheten ska skapa förtroendegivande och kvalitetssäkrade rutiner för hantering av ansökningar och beslut om utbildningar och statsbidrag, vilket är en central del av myndighetens verksamhet, säger Pia.

I sommar slå den nya myndigheten upp portarna i Västerås, där huvudkontoret ska ligga, och i Hässleholm. Innan dess ska Pia och hennes medarbetare förbereda bildandet av myndigheten och genomföra flera utredningsuppdrag. Det är ett arbete som kommer att kräva en extremt stor arbetsinsats och som inte kommer att ge utrymme för några andra engagemang, trots ett växande tryck på medverkan i konferenser, uppvaktningar och besök under varen.

Pia är utbildad lärare och har arbetat med utbildningsfrågor både på kommunal nivå och på Utbildningsdepartementet. Under åren 1994–1997 var hon statssekreterare. Därefter har Pia varit generaldirektör, först för Glesbygdverket och sedan för Myndigheten för skolutveckling.

– Min vision är att YH-myndigheten, som den redan kallas i förenklad form, ska erbjuda efterfrågade och kvalificerade YH-utbildningar av hög kvalitet där de studerande går ut i arbete eller känner sig väl rustade för att starta eget företag när de är klara med studierna, avslutar Pia. ■

TEXT
EMILIE ELIASSON
HOVMÖLLER

FOTO
ANNE NILSSON

”Yrkes- och hantverkskunnandet har varit försummat länge.

Internationell undersökning ska ge ökad kännedom om studenternas situation

Sedan ett tiotal år tillbaka genomförs en jämförande undersökning bland Europas studenter om den högre utbildningens sociala dimension; en viktig aspekt inom Bologna-processen. Inför nästa genomförande av EUROSTUDENT deltar Sverige för andra gången.

TEXT
ANNE-MARIE LIBERG

– Högre utbildning blir allt mer internationell, säger Åsa Rurling, som är utredare på Högskoleverket och projektledare för det svenska EUROSTUDENT-projektet. Därför blir det också mer och mer intressant att ha data som kan användas för jämförelse mellan olika länder.

Högskoleverket har fått regeringens uppdrag att genomföra den svenska delen av undersökningen. De deltagande länderna ingår i ett nätverk, och varje land förbinder sig att genomföra en nationell undersökning enligt de riktlinjer om kvalitetssäkring och analyser som har tagits fram av EUROSTU-

DENT centralt. En enkät med gemensamma frågor för alla länder ligger till grund för undersökningen. Varje land kan också välja att ha med nationella frågor i den egna undersökningen.

– Sammanlagt 30 länder har visat intresse för den här fjärde omgången, säger Åsa.

Enkäten består av frågor inom tre huvudområden: tillgången till högre utbildning, ekonomiska och sociala levnadsvillkor såsom bostadssituation och inkomster/utgifter samt mobilitet. Varje enskilt land avgör också hur de vill använda sina nationella resultat.

– Förhoppningsvis kan vi i Sve-

rige sprida resultaten via en rapport eller via ett seminarium, säger Åsa.

Data och analyser ska levereras till EUROSTUDENT, som sedan tar fram olika jämförbara nationella profiler. En gemensam rapport för alla deltagande länder ska publiceras under hösten 2011.

– Vi kommer att ge SCB i uppdrag att genomföra den svenska undersökningen. Planen är att den ska genomföras i november–december i år, berättar Åsa. Vi har inte bestämt än om vi ska lägga till några egna frågor. Det är en omfattande enkät redan, så vi måste väga värdet av att ha med egna intressanta frågor mot det. ■

OECD undersöker möjligheten att utvärdera högre utbildning

OECD planerar att genomföra en förstudie för att se om det går att hitta en gemensam metod för att mäta "learning outcomes", dvs. vad studenter kan när de lämnar högre utbildning. Högskoleverket har fått i uppdrag av regeringen att arbeta med en delstudie som handlar om ingenjörers kunskaper.

–Syftet med studien, som ska pågå under de närmaste 2–3 åren, är att se om det är teoretiskt och praktiskt möjligt att konstruera mätningar av studieresultat, berättar Aija Sadurskis, som leder projektet på Högskoleverket.

OECD har sedan början av 2007 fört diskussioner och förberett en förstudie som fått namnet Assessment of Higher Education Learning Outcomes, AHELO.

Det första expertmötet (*Group of National Experts*) med alla inblandade länder hölls i december 2008. Nästa expertmöte äger rum i april.

–Det är viktigt att komma ihåg att det är fråga om en ren metodutvecklingsstudie med två syften, betonar Aija. Det ena är att undersöka om projektet över huvud taget är teoretiskt genomförbart. Det andra är att undersöka om det är praktiskt genomförbart, dvs. går det att få med studenter och lärare.

De närmaste två åren ska man utveckla en metod, sprida intresse för projektet, rekrytera intresserade lärosäten och genomföra själva testet. Först när förstudien har genomförts och utvärderats kommer OECD att avgöra om man ska gå vidare.

Förstudien är tänkt att bestå av tre olika inriktningar, där olika kompetenser ska undersökas. Olika deltagande länder kommer att fördjupa sig i olika inriktningar. Det gäller dels allmän kompetens som högre utbildning ger, dels yrkesmässig kompetens efter ingenjörsutbildning och ekonomutbildning. I förstudien ingår också att samla in data som kan förklara skillnader i olika lärosätens resultat, exempelvis lärarkompetens.

Sverige har anmält intresse för att arbeta med ingenjörsdelen av projektet, tillsammans med Japan och Australien. ■

TEXT
ANNE-MARIE LIBERG

DEBATT

– Glöm inte samhällsrelevans och anställningsbarhet!

Högskoleminister Lars Leijonborg vill att kvalitet i utbildningen ska få större tyngd vid fördelning av resurserna och har därför gett Högskoleverket i uppdrag att utveckla ett nytt kvalitetsutvärderingssystem.

Jusek har länge arbetat för att kvalitet ska få betydelse vid resursfördelningen. Nu är det på väg och vi kan konstatera att det som diskuteras ligger i linje med vad vi verkat för.

Jusek har tagit del av det informella förslaget om hur kvalitet ska utvärderas, som är framtaget på departementets uppdrag av företrädare för Högskoleverket, högskolorna (SUHF) samt studenterna (SFS). Dessa ska ha en eloge för ett bra arbete, presterat under rejäl tidspress. Dokumentet är genomtänkt och visar hur man kan mäta kvalitet i den högre utbildningen.

Enligt förslaget ska utvärderingen baseras på tre indikatorer: hur man inom utbildningen säkerställer att studenterna når examensmålen,

hur väl studenterna presterar i det självständiga arbetet/examensarbetet samt vilka erfarenheter studenterna har av utbildningen och dess resultat.

Vi på Jusek tycker det i stort är bra. Samtidigt finns det viktiga aspekter som riskerar att glömmas bort, som samhällsrelevans och anställningsbarhet. Gruppen konstaterar att dessa återfinns i examensmålen, samtidigt som den anser att till exempel etableringsgrad efter studierna har alltför stora osäkerheter för att i sig själv kunna ”vara resursgrundande”.

Rustar utbildningen för arbetslivet?

Trots problemen är dessa aspekter för viktiga för att tappas bort. Uppföljningen av studenterna kan därför inte koncentreras till dem som snart ska ta, eller nyss tog, examen. Det är minst lika viktigt att fråga dem som tog examen för några år sedan dels om vilka arbeten de har

fått, dels hur väl utbildningen har rustat dem för arbetslivet. En sådan undersökning skulle vara en naturlig del i den indikator som mäter studenternas erfarenhet av utbildningen – därmed skulle även dessa aspekter bli en del av utvärderingen.

Information är också av största intresse för både blivande studenter och för högskolan. Högskolan får viktig information om hur utbildningen kan utvecklas, medan de framtida studenterna får en bättre fingervisning om vilka arbeten utbildningen leder till.

Vi välkomnar ett nytt utvärderingssystem som sätter kvaliteten i centrum och hoppas att det leder till ett nytt resursfördelningssystem. Därför är vi positiva till de tankar som finns i arbetsgruppens förslag, men hoppas att Högskoleverket i sitt utvecklingsarbete inte glömmor bort aspekter som utbildningars samhällsrelevans och hur väl de rustar studenterna för arbetsmarknaden. ■

TEXT
JOHAN ERNESTAM

Arbetar med utbildnings- och arbetsmarknadspolitik på Jusek.

FOTO
OLOV HOLDAR

Bra kvalitetsarbete kräver tydlig målformulering

Granskning av kvalitetsarbetet vid nio lärosäten, rapport 2009:8 R går att beställa eller ladda ner från www.hsv.se

Högskoleverkets första rapport om granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete kom i mars. Widar Hvamb, som haft 13 uppdrag som bedömare för NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) och bland annat varit rektor vid Högskolan i Buskerud i Norge, var ordförande i bedömargruppen. Han är förvånad över att Sveriges lärosäten inte kommit längre i sitt kvalitetsarbete. Sverige är ju det nordiska land som haft ett system för kvalitetssäkring längst.

Granskningen av kvalitetsarbetet gällde den här gången Högskolan i Jönköping, Karlstads universitet, Högskolan i Kalmar, Malmö högskola, Mittuniversitetet, Mälar-

dalens högskola, Södertörns högskola, Växjö universitet och Örebro universitet. Dessa lärosäten var de första i en granskningsomgång av 49 lärosätenas kvalitetsarbete som ska göras fram t.o.m. 2012.

Med dagens krav på kvalitet i utbildningen är det helt avgörande att ledningen har ett fungerande system för sitt kvalitetsarbete, menar Widar Hvamb.

– Ledningen måste tänka igenom vad man vill uppnå med ett kvalitetssystem. Om lärosätet ska få ett bra kvalitetsarbete måste man ha tydliga målformuleringar, säger han. Han vill också ha större fokus på resultatet av kvalitetsarbetet.

I Norge granskas kvalitets-

arbetet under en sexårscykel och dessutom måste lärosätet redovisa sitt kvalitetsarbete i en årlig rapport. Det finns också ett sanktionssystem där ett lärosäte som får underkänt i kvalitetsarbetet inte får starta nya utbildningar.

–Ett lärosäte med ett väl utvecklat kvalitetssystem kan också säga att man har god kvalitet på sina utbildningar. Det är viktigt att ha god kontroll över den totala utbildningsmiljön. Då kan man på rimlig grund hävda att man har en samsyn på alla de aspekter som påverkar utbildningen, avslutar Widar Hvamb. ■

TEXT
LARS OSCARSSON

Maria Hammarén:

– När vi monopoliserar det formella språket utarmas verkligheten

Maria Hammarén är docent i yrkeskunnande och teknologi på institutionen för industriell ekonomi och organisation på KTH. Där leder hon bland annat kursen Management Consulting som enligt henne också skulle kunna heta "Tänk själv". Nu har hon för Högskoleverkets räkning författat rapporten *Bildning och skrivande*.

– Jag brukar skriva ganska återhållsamt, säger hon. Men i den här rapporten har jag varit tydligare med att också dra ut konsekvenserna av vad en alltför snäv kunskapssyn ställer till med.

– Jag tycker att högskolestudier ofta renskar ut allt tänkande och grubblande, säger Maria. All kunskap kan inte uttryckas i en enda form och all kunskap kan inte formaliseras. Därför utgår jag från en kunskapssyn som också inkluderar våra handlingar och vår orientering – en praktikens kunskapsteori. Då kan man inte räkna bort det som är vagt och prövande. Det måste istället bli ett viktigt arbetsmaterial för tanken.

Det skrivna språket är inte bara en avrapportering

– Studenter tränas till att skriva på ett speciellt sätt, fortsätter hon. Och studenter optimerar sin tid och vet mycket väl vad som förväntas av dem; och de gör vad som förväntas.

– Jag känner en sorts sorg över hur de tvingas att tänka. De tror att kunskapen ligger utanför dem själva och att det inte har någon betydelse hur de själva tänker.

Maria påpekar också att resul-

taten från den amerikanska studien *National Study of Student Engagement 2008* pekar på att kurser med omfattande krav på skrivande leder till att studenterna blir bättre på att använda material från olika källor, men också på att studenterna uppger att studierna blir mer personliga och socialt utvecklande.

– Naturvetenskapen strävar efter det precisa medan praktisk verklighet går ut på att lära sig navigera i otydligheter. Tillvaron är ju något helt annat än modellerna. Verkligheten består inte av typexempel utan av exempel som skorrar och skaver mot varandra. Man måste knyta personliga förbindelser till det man läser och hör. Tankar som man sedan formulerar och som driver en att söka vidare. Skriva är reflektion och reflektion måste gripa över något som rör det existentiella. Det är skillnad på reflektion och problemlösning. Med hjälp av skrivande utvecklar man sin reflektionsförmåga

► **Maria Hammarén** medverkar, tillsammans med många andra, på konferensen "Växa som student" den 17–18 september i Visby. Konferensen arrangeras av Högskoleverket tillsammans med Högskolan på Gotland och temat är "Hur bör 2000-talets utbildning se ut för att studenten ska växa?"

Hela programmet finns på www.hsv.se under konferenser.

Rapporten *Bildning och skrivande* (2009:2 R) går att beställa eller ladda hem från www.hsv.se.

Maria avslutar med en fråga: Vilket skikt i språket osynliggörs när ord antas vara detsamma som begrepp? Vilka konsekvenser får det för ens världsbild om utredande sakprosa är det enda språk man känner sig riktigt förtrogen med? ■

TEXT
ÅSA KLEVARD
FOTO
CHRISTER GUMMESON

Följ arbetet med det nya utvärderingssystemet på www.hsv.se

Under fliken "Kvalitet" och sedan "Nytt system för kvalitetsutvärdering" hittar man senaste nytt om arbetet med utvecklingen av det nya systemet. Här finns regeringsuppdraget, bakgrund och delprojekt. Den här delen på webben kommer att utökas och fyllas på allteftersom arbetet fortskrider.

Sluta skyll på kvinnorna

Sluta skyll på kvinnorna, löd en av uppmaningarna på Högskoleverkets jämställdhetsseminarium ”*Kunskap och kompetens – kvinnor och män i framtidens högskola*” den 2 april på Stockholms universitet. Ifrågasatt akademins självbild – pröva hypotesen att akademien är självgod, konservativ och okunnig, löd en annan.

I panelen satt Irene Wennemo, Lars Jalmert, Åsa Klevard, (moderator) Cecilia Chrapkowska, Agneta Stark och Anders Flodström.

I Högskoleverkets rapport *Kvinnor och män i högskolan* (rapport 2008:20 R) uppmärksammas att problemen med bristande jämställdhet består i utbildningssystemet. Trots att kvinnor är mer välutbildade än någonsin består de traditionella maktstrukturerna med män på toppositioner såväl inom som utom akademien.

Därför har Högskoleverket under våren i samarbete med tre lärosäten arrangerat jämställdhetsseminarier vid Högskolan i Kalmar, vid Mittuniversitetet i Östersund och vid Stockholms universitet.

På seminariet den 2 april började Anna Ekström, ordförande i SACO, med att i sitt anförande konstatera att vi har en starkt könsuppdelad arbetsmarknad i Sverige. För kvinnorna är den trygg och uselt betald, för män är den otryggare men med betydligt högre lön. En genomsnittlig svensk kvinna tjänar när hon går i pension ungefär 75–80 procent av vad hennes man tjänar.

Glömmer det strukturella

Pia Sandvik Wiklund, länsråd och ordförande i regeringens delegation för jämställdhet i högskolan, tog vid och menade att bristande jämställdhet sitter i strukturerna.

– När jag var rektor vid Luleå tekniska universitet fick alla prefekter i uppdrag att titta på innehåll, struktur och genomförande av

utbildningen i rekryteringssyfte. När jag följde upp efter sex månader visade det sig att alla hade missförstått vad jag sagt. De hade exempelvis funderat på hur man skulle marknadsföra utbildningen istället. Vi tittar på åtgärder som känns lätta att genomföra men glömmer att ta itu med det strukturella.

Agneta Stark pekade bland annat på *vanliga förklaringar till ojämställdhet* inom akademien. Hon menade att man skyller på naturen, på att kvinnor inte vill anpassa sig, att förändringarna måste börja redan i förskolan, att det beror på hemarbetet och på att kvinnor inte är lika intresserade av karriär.

Förändra mäns beteenden – inte kvinnors

Ovanliga förklaringar till ojämställdhet tyckte hon var att män inte vill anpassa sig till jämställdhetens krav, att de akademiska systemen är konservativa och föga förändringsbenägna, att kraven som ställs är skraddarsydd för män med särskilda beteendemönster och att det beror på att maktförskjutningar inte görs utan att man förändrar maktförhållanden.

– Vanliga recept är att man ska förändra kvinnors förutsättningar, beteenden och belöningar, forska och utreda mera och invänta den förändring som kommer av sig själv, sa Agneta. Mitt eget recept är att man ska förändra akademins mäns beteenden.

Det är också dags att kräva grundläggande empiriskt hut och inte använda fördomar som sanning.

I den efterföljande paneldiskussionen tyckte Cecilia Chrapkowska, AT-läkare och ledamot i Högskoleverkets jämställdhetsråd, att resultatet av lärosätenas jämställdhetsarbete ska införlivas i Högskoleverkets utvärderingar och att de ska kopplas till resursfördelningen. Anders Flodström höll med henne och sa att Högskoleverket kan ta fram förslag på resultatindikatorer för jämställdhet. Lars Jalmert, professor och ordförande i samma jämställdhetsråd menade att utbildningsinsatser ska inriktas mot ledarskiktet under rektorerna.

Andra förslag från panel och publik var att studera systemet för forskningsfinansiering systematiskt, att byta ut akademins styrsystem, att kräva resultat, ha tydligare styrning med resultatuppföljningar och att använda sig av utvecklingssamtal.

Anders Flodström avslutade med att förespråka ett helt nytt tjänsteställningssystem. Han menade också att rektorerna måste utbildas mera och att det måste till mer tilltro till den exekutiva rektorsmakten än till fakultetsmakten. ■

TEXT
ÅSA
KLEVARD

FOTO
ANNA
HALLENBOM
OCH
DEVRIM
CAGLAR

Man ska bli lärare heter en ny rapport från Höskoleverket. Rapportförfattaren Thomas Furusten intervjuades i förra numret av Nyheter & Debatt. I det här numret redogör vi kort för vad Höskoleverket tyckt i sina remissvar på utredningarna *Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildning mot yrkesämnen* och *En hållbar lärarutbildning*.

Lärarutbildningen i fokus

1. Bra med nya vägar till yrkeslärarutbildning

Höskoleverket svarar i sitt remissvar att man i huvudsak är positiv till utredarens förslag om behörighetskrav för lärare i yrkesämnen och hur man ska gå tillväga för att bedöma om en sökande uppfyller dessa krav. Man instämmer i att berörda lärosäten ska ansöka till Höskoleverket om tillstånd att använda relevant utbildning och relevant yrkeserfarenhet som behörighetskrav.

Däremot delar man inte utredarens åsikt att Skolverket ska utfärda behörighetsgivande intyg utan tycker att beslut om behörighet ytterst bör fattas av det aktuella lärosätet. Höskolan ska pröva sökandes behörighet till den sökta utbildningen, oavsett på vilket sätt de har fått de nödvändiga förkunskaperna.

Höskoleverket menar också att en sökande bör ha möjlighet att få ett förhandsbesked av det aktuella lärosätet när det gäller bedömning av om han/hon uppfyller behörighetskraven. Detta förutsätter att bedömningar kan göras utanför ansökningsperioden till höskolan.

Det är önskvärt att den sökande bereds möjlighet till bedömning för intyg, så att intyget kan bifogas ansökan till höskolan.

Höskoleverket föreslår att den föreslagna *Myndigheten för yrkeshöskolan* får i uppdrag att svara för bedömningar av utländska yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå.

2. Bra med mer forskning i lärarutbildningen

Höskoleverket välkomnar det förslag om nya satsningar på forskning som föreslås i utredningen *En hållbar lärarutbildning*.

Utredningen föreslår nya examina för lärare där en lärarexamen kombineras med en generell examen. Men det är svårt att lägga upp en utbildning som uppfyller kraven för både en generell examen och en yrkesexamen. Höskoleverket anser att utredningens förslag inte är utformade för att motsvara kraven på till exempel en magisterexamen. Framförallt saknas kravet på fördjupad kunskap eller väsentligt fördjupad kunskap som ställs i en generell examen.

Dessutom anser Höskoleverket att det borde finnas ett krav på kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet i examensbeskrivningarna för de två lärarexamina. Detta är ett relevant krav som utredaren

själv tar upp men som inte återfinns i de föreslagna examensbeskrivningarna. Höskoleverket är i huvudsak positiv till utredarens förslag om att behörighetskraven skärps. Man ser också positivt på att den nuvarande professionsgemensamma delen av utbildningen om tre terminer minskar till två, till förmån för ökade ämneskunskaper främst för lärare i verksamhet inriktad mot de tidiga åldrarna samt ämnesdidaktiska kunskaper för samtliga blivande lärare.

Höskoleverket delar däremot inte utredarens syn när det gäller att ett särskilt lämplighetsprov ska tas fram av verket och användas som särskild behörighet för antagning till lärarutbildningen. Inte heller vad gäller att Höskoleverket ska utarbeta prognoser för dimensionering av lärarutbildning. ■

Anton Ridderstad och Sigbrit Franke presenterar utredningen *En hållbar lärarutbildning*.

Rapporten och de båda remissyttrandena finns att läsa på www.hsv.se

TEXT
ÅSA KLEVARD

FOTO
MIKAEL
LUNDGREN

Uppsala län har högst övergång till höskolan

En ny analys från Höskoleverket visar hur många av landets ungdomar födda 1986 och 1983 som påbörjat höskolestudier 2007, alltså senast vid 21 respektive 24 års ålder. Av 21-åringarna hade 31 procent påbörjat höskolestudier och bland 24-åringarna var det 44 procent. Men skillnaderna mellan länen och kommunerna är stora. Uppsala län och Stockholms län ligger

i topp – 38 respektive 36 procent av årskullen som föddes 1986 hade börjat studera 2007. Den lägsta andelen hade Jämtlands län och Gotlands län, 21 respektive 22,5 procent.

Analysen "Andelen ungdomar som börjar studera i höskolan – stora regionala och könsmissiga variationer, nr 2009/3" finns på www.hsv.se.

KRISTIN LINDQVIST

Håller de nordiska språken på att nedvärderas?

Danska forskare protesterar mot hur bibliometriska indikatorer konstrueras. De hävdar att forskningstidskrifter på danska riskerar att nedvärderas och att unga forskare kommer att fly ämnen som nordisk litteratur och nordiska språk. Finns det risk för motsvarande utveckling i Sverige?

TEXT
**GUNNAR
ENEQUIST**

FOTO
ANN EK

Just nu bygger man i Danmark upp ett nytt system för att fördela forskningsmedel till universiteten. Fördelningen ska delvis bygga på indikatorer, varav en är bibliometrisk. Den ska mäta forskarnas publicering av artiklar i olika tidskrifter. Dessa ska delas in i olika klasser och ska ge olika mycket poäng till universiteten. Och poängsättningen ger upphov till protester – det har Högskoleverkets internationella nyhetsbrev nyligen rapporterat om.

Nordisk litteratur och nordiska språk i fazonen

En grupp forskare i nordisk litteratur och språk hävdar att intresset för forskning på danska nu kommer att försvinna. Det kan bli effekten av att publicering i danskspråkiga tidskrifter har placerats på den lägsta poängnivån. Det diskvalificerar också de facto alla forskningsförlag som publicerar avhandlingar skrivna på danska inom vissa forskningsområden.

Bara världsledande tidskrifter ger hög poäng

Ordföranden i den kommitté som svarar för arbetet med urval av

tidskrifter till den bibliometriska indikatorn är Jørgen Søndergaard, direktör för Det Nationale Center for Velfærdsforskning. Tillsammans med fem andra forskare har han det slutliga ansvaret för indelningen av tidskrifter och förlag i poängnivåerna 1 och 2. Jørgen Søndergaard menar i ett uttalande till altinget.dk att det kommer att vara bra att publicera sig på nivå 1 (den lägre nivån):

– Niveau 1 er jo det niveau, som langt de fleste forskere publicerer på. Op mod 80 procent. Derfor synes jeg, at niveau 1 nedgøres lidt i forskernes debatindlæg.

Inga danska förlag har placerats på nivå 2. Där ska bara finnas de tidskrifter som publicerar världsledande arbeten.

Kan forskning på svenska drabbas?

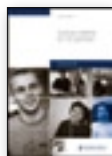
Hur är det i Sverige? Finns det risk att forskning på svenska blir mindre intressant i fortsättningen? Svaret kan komma snart. Regeringen har gett Vetenskapsrådet i uppdrag att ta fram underlag för en indikator för "vetenskaplig produktion och citering". Och Vetenskapsrådet har, liksom tidigare Högskoleverket (*Re-*

surser för citeringar, Högskoleverkets rapport 2008:18 R) uppmärksammat det dilemma som humaniora kan hamna i och arbetar därför med olika förslag till hur de eventuella problemen skulle kunna lösas. Förslag ska lämnas till regeringen senast 30 april.

Användning av engelska tas upp på seminarium i höst

Också inom utbildningen är frågan om engelskans roll högaktuell. Som en del av internationaliseringen vid svenska lärosäten utvecklas nu allt fler kurser och program på engelska. Men vad får det för effekter på utbildningens kvalitet? Bidrar användningen av engelska till en högre kvalitet, till exempel genom att studenterna blir bättre förberedda för sina framtida internationella kontakter? Eller får studenterna sämre förmåga att kommunicera på svenska inom sitt ämnesområde? För att belysa sådana frågor planerar Högskoleverket att ordna ett seminarium för personal vid universitet och högskolor. Förberedelserna har nyligen dragit igång och seminariet kommer troligen att hållas i mitten av oktober. Nyheter och debatt återkommer senare med mer information. ■

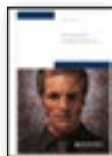
NYA RAPPORTER

Granskning av utbildningar inom kulturvetenskap och barn- och ungdomskultur

Utbildningarna som granskas i rapporten håller över lag god kvalitet och har god forskningsanknytning. Dock har några utbildningar mycket få studenter. Högskoleverket vill gärna se ett nationellt samarbete mellan berörda lärosäten.

Högskoleverkets rapportserie 2009:6 R

Man ska bli lärare

Om Sverige ska förbli ett av världens mest jämställda länder måste någonting göras åt obalansen mellan könen inom lärarkåren i skolan, det saknas män. Det krävs en ambitiös nationell satsning där resurser avsätts för en längre tid.

Högskoleverkets rapportserie 2009:7 R

Granskning av kvalitetsarbetet vid nio lärosäten 2008

Högskoleverket har granskat hur nio lärosäten hanterar sitt kvalitetsarbete. Rapporten visar att en högskola får det högsta omdömet och tre får underkänt.

Högskoleverkets rapportserie 2009:8 R

Förändringar på gång på "Hitta utbildning"

Både lärare och studenter har varit kritiska mot "hitta utbildnings"-funktionen på studera.nu. Till exempel att det har varit svårt att lätt få fram vilka distansutbildningar som går helt online. Dessutom har önskade förbättringar tagit alldeles för lång tid att genomföra.

– Under 2009 är det dags för ändring, säger Per Zettervall, systemförvaltningschef på Verket för högskoleservice, VHS. Nu går det att genomföra förändringar eftersom antagnings-systemet (NyA) blivit mer och mer stabilt.

Det första steget i förändringsarbetet är att koppla loss "hitta utbildning" från antagningsystemet. När det är gjort kan "hitta utbildning" förändras mer kontinuerligt.

Distans och engelska på tur

– Svårigheten att hitta distansutbildning som går helt online är ett bra exempel. Distans har bara en förbockningsruta idag i "hitta utbildning". När förändringarna är genomförda kan studenten välja att söka bland ett utbud med eller utan sammankomster på plats på högskolan, säger Per.

Den engelska "hitta utbildning" ska också ses över. Och sedan finns det gemensamma förbättringar att göra för både den svenska och engelska "hitta utbildning".

Under 2009 satsar VHS 15,8 miljoner kronor på förbättringar i hela NyA-systemet. Man anställer också en användbarhetsexpert.

ANN SOFIE FREDRIKSSON

"Bedömningsportalen är ett oerhört lyft"

Så svarade en av dem som deltog i utvärderingen av Högskoleverkets bedömningsportal. Gensvaret är överlag mycket positivt.

Högskoleverkets bedömningsportal startade vid årsskiftet 2007/2008 som en service till alla de handläggare vid landets universitet och högskolor som arbetar med bedömning av utländska betyg.

Här finns bedömningsavdelningens samlade kunskap lätt-tillgänglig. Man kan läsa om utbildningssystemet i enskilda länder, om Högskoleverkets bedömningsmetodik, frågor och svar, söka bland tidigare bedömningar och få kontakt med Högskoleverkets bedömare.

En webbenkät som besvarades av 144 av 470 användare, visar att de är mycket nöjda med Högskoleverkets stöd i bedömningsfrågor om utländska utbildningar. 75 procent av besökarna hittar den information de söker och 9 av 10 tycker både att det är lätt eller mycket lätt att hitta informationen på bedömningsportalen och att texterna är lätta att förstå.

LENA HED

Nina Karlstedt
ny chef för
Högskoleverkets
administrativa
avdelning.

Högskoleverket har fått en ny administrativ chef

Nina Karlstedt är sedan februari ny chef för Högskoleverkets administrativa avdelning. Hon kommer närmast från KTH.

Nina är väl bekant med högskolesektorn efter att ha varit administrativ chef både på *Skolan för teknikvetenskap* vid KTH och vid en institution på Karolinska institutet. Nina har också jobbat som konsultchef och rekryterare på Poolia. Sin utbildning skaffade hon sig i Lund där hon studerade till civilekonom.

– Avdelningen har varit utan chef under en tid. Min första uppgift blir framför allt att stötta medarbetarna och se till att vi är rätt bemannade. Vi ska också fortsätta att utveckla stödet till övriga avdelningar, säger Nina.

Den administrativa avdelningen består av verksamhetsområdena ekonomi, HR, kontorsservice, upphandling samt arkiv och registratur. Nina vill utveckla avdelningens processer och se till att arbetssättet är modernt och effektivt.

– Det är ständig utveckling som gäller. För att kunna bedriva en bra kärnverksamhet krävs ett professionellt administrativt stöd.

Det finns några egenskaper som Nina tycker är viktiga för alla chefer.

– Man ska vara öppen men ändå ha integritet när det behövs och man ska kunna entusiasmera andra. En ledare ska också vara modig och våga tänka nytt. Rak kommunikation och tydlighet är viktigt och sen ska man så klart vara en sund, god och klok person rent allmänt.

KRISTIN LINDQVIST

Nytt regeringsuppdrag om psykoterapi

Regeringen har gett Högskoleverket i uppdrag att utreda hur en ökad kvalitet i psykoterapeututbildningen ska kunna säkerställas. Bakgrunden är den utvärdering av landets samtliga psykoterapeututbildningar (utom den vid Stockholms universitet) som Högskoleverket presenterade våren 2007. Den visade att det fanns flera brister med utbildningen och Högskoleverket rekommenderade att examenstillstånden för 7 av de 18 utvärderade utbildningsanordnarna skulle återkallas.

Uppdraget ska redovisas senast 31 mars 2010.

ÅSA KLEVARD

Avsändare

Högskoleverket

Box 7851, 103 99 Stockholm

Vid definitiv avflyttning eller felaktig adress sänds försändelsen vidare till adressen ovan.

SVERIGE

PORTO BETALT

Högskolornas studentstöd bör uppmärksammas

I slutet av mars presenterade den Studiesociala kommittén sitt förslag på åtgärder som rör studenters ekonomiska och sociala situation.

Kommittén föreslår att Högskoleverket får i uppdrag att utvärdera hur högskolorna arbetar för att främja genomströmningen. Det är särskilt högskolornas arbete med studerandestöd som bör uppmärksammas, bland annat studievägledning, studenthälsovård och annat studiesocialt stöd. Även högskolornas uppföljning av studenternas studieaktivitet bör granskas. Högskolorna bör även få incitament för att stödja hög genomströmning bland studenterna. Dessa kan, en-

ligt kommittén, med fördel skapas med hjälp av det nationella resurstilldelningssystemet.

Kommittén tycker också att Högskoleverket ska utvärdera studenthälsovården i sina nationella kvalitetsgranskningar.

Gemensam webbportal

Kommitténs uppdrag var även att föreslå hur informationen till studenter om de studiesociala frågorna kan samlas och förbättras. Ett förslag är att ta fram en myndighets-

gemensam webbportal vilket även många myndigheter förespråkar. Det påpekas dock att det är viktigt att utreda vilket informationsbehov som finns innan en sådan webbportal utvecklas och att man bör utgå från de webbplatser och den information som redan finns. Högskoleverket har redan påbörjat samarbete för att gemensamt utveckla kommunikation med unga vuxna och kan även se att studera.nu kan fylla en funktion när det gäller en gemensam webbportal. ■

Betänkandet *Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt* (SOU 2009:28) finns på regeringens webbplats.

TEXT
KRISTIN
LINDQVIST

FOTO
ANN EK

Långtidsutredningen drar felaktiga slutsatser

Högskoleverket har lämnat sitt remissvar över *Långtidsutredningens betänkande* (SOU 2008:105). Utredningens uppgift är att ge en samlad bild av den långsiktiga ekonomiska utvecklingen och verket har yttrat sig över de delar som rör den högre utbildningen.

Långtidsutredningen ser bland annat dålig genomströmning inom högskolan som ett hot mot tillväxten. Men Högskoleverket menar att genomströmning är ett dåligt mått att använda i en diskussion om tillväxt när en examen inte är målet för många av studenterna. Utredningen har, enligt verket, inte förstått hur högskolan el-

ler arbetsmarknaden fungerar.

Utredningen föreslår också avgifter för svenska studenter för att snabbare få ut ungdomar på arbetsmarknaden. Högskoleverket ser inga fördelar med ett sådant förslag. Verket ställer sig heller inte bakom förslaget att resurser ska fördelas utifrån studenternas resultat på cen-

trala prov. Inga sådana prov används vid högskolorna och det skulle vara kostsamt och svårt att utforma proven. Eftersom högskolorna själva tar fram kursplaner och programinnehåll finns det heller ingen enhetlighet i utbildningarnas struktur och innehåll som skulle kunna ligga till grund för ett sådant prov. ■

Hela remissvaret finns på www.hsv.se.

TEXT
KRISTIN
LINDQVIST

FOTO
ANN EK